

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่องการพัฒนาชุดวิชาครูเรียนรู้หลักสูตร ตามแนวคิดปรีชาสามารถ สำหรับนักศึกษาสาขาการศึกษา สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในหัวข้อต่อไปนี้

หัวข้อที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับปรีชาสามารถ มีหัวข้อย่อยดังนี้

1. ความหมายของปรีชาสามารถ
2. ลักษณะของบุคคลที่มีปรีชาสามารถ
3. การกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้
4. งานวิจัยเกี่ยวกับปรีชาสามารถ

หัวข้อที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรการเรียนการสอน ชุดการเรียนการสอนและชุดวิชา มีหัวข้อย่อยดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอน
2. การออกแบบการสอน
3. ชุดการเรียนการสอน
  - 3.1 ความหมาย
  - 3.2 องค์ประกอบของชุดการเรียนการสอน
  - 3.3 ขั้นตอนในการสร้างชุดการเรียนการสอน
  - 3.4 ประเภทของชุดการเรียนการสอน
  - 3.5 คุณค่าชุดการเรียนการสอน
  - 3.6 การหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนการสอน
4. ชุดวิชา
  - 4.1 ลักษณะของชุดวิชา
  - 4.2 การจัดทำชุดวิชา
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุดการเรียนการสอน
  - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

หัวข้อที่ 3 เทคนิควิธีที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
  - 1.1 ความหมายของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
  - 1.2 ตัวบ่งชี้การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. การเรียนรู้แบบร่วมมือ
  - 2.1 ความหมายของการเรียนรู้แบบร่วมมือ
  - 2.2 องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบร่วมมือ
  - 2.3 เทคนิคในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ
  - 2.4 การนำเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือไปใช้ในการเรียนการสอน
  - 2.5 ประโยชน์ของการเรียนรู้แบบร่วมมือ
  - 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ
    - 2.6.1 งานวิจัยในประเทศ
    - 2.6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

หัวข้อที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับปรีชาสามารถ

1. ความหมายของปรีชาสามารถ

ประเสริฐ จริญญากุล (2544 : 2) ให้ความหมาย ปรีชาสามารถ (Capability) ว่าหมายถึง คุณภาพรอบด้านของปัจเจกบุคคลที่ได้บูรณาการความรู้ ทักษะ คุณลักษณะ ส่วนบุคคลและความเข้าใจที่จะใช้องค์ประกอบดังกล่าวได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิผลไม่เพียงแต่ในสถานการณ์ที่คุ้นเคย และในบริบทที่ต้องใช้ความเชี่ยวชาญพิเศษเท่านั้น แต่ยังสามารถปฏิบัติการได้เป็นอย่างดีในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป หรือปรีชาสามารถ หมายถึง การปฏิบัติอย่างมีความมุ่งหมาย สมเหตุสมผลและพร้อมที่จะตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดีหรือกล่าวอีก นัยหนึ่ง ปรีชาสามารถ หมายถึง ความสามารถในการเปลี่ยนแปลงแนวคิด (Idea) สู่การปฏิบัติ

คณะทำงานวิจัยและพัฒนาหลักสูตรการฝึกหัดครูแนวใหม่ (2544 : 9) ให้ความหมายว่า ปรีชาสามารถ หมายถึง คุณภาพรอบด้านของปัจเจกบุคคลที่บูรณาการความรู้ ทักษะ และคุณค่าทางจริยธรรม นำมาใช้ในสถานการณ์ที่คุ้นเคยและในสถานการณ์ใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือความสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงแนวความคิดสู่การปฏิบัติได้โดยอาศัย ความรู้ จินตนาการและทักษะ

ดังนั้นปรีชาสามารถจึง หมายถึง คุณลักษณะของแต่ละบุคคลซึ่งเกิดจากการได้
 บูรณาการความรู้ ทักษะ คุณธรรมจริยธรรม และความเข้าใจในศาสตร์ต่าง ๆ เป็นการกระทำที่
 เหมาะสมและมีประสิทธิผล สามารถปรับเปลี่ยนและปฏิบัติการได้ดีแม้สถานการณ์จะเปลี่ยนแปลง
 ไป

2. ลักษณะของบุคคลที่มีปรีชาสามารถ

บุคคลที่มีปรีชาสามารถจะสังเกตได้จากความมั่นใจในการทำงานที่ใช้ความสามารถ
 ต่อไปนี้

2.1 มีวิธีทำงานที่มีประสิทธิภาพและมีความเหมาะสม

2.2 อธิบายสิ่งที่ตัวเองเป็นได้

2.3 ดำรงชีวิตและทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.4 เรียนรู้อย่างต่อเนื่องจากประสบการณ์ ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและสมาชิกของ
 กลุ่มในบริบทของสังคมที่มีความหลากหลายและเปลี่ยนแปลง

ความสามารถในสิ่งประการนี้ คือผลลัพธ์ของการบูรณาการจากคุณลักษณะและทักษะ
 หลายด้าน และความสามารถในแต่ละด้านจะมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน เช่น คนที่มีความ
 สามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม จะมีความสัมพันธ์กับความเชี่ยวชาญซึ่งสั่งสมมาจาก
 การเรียนรู้จากประสบการณ์ในงานที่เคยทำมาก่อน หรือการอธิบายในสิ่งที่ตัวเองเป็น จะต้องอาศัย
 ทักษะในการพูดหรือการเขียน ความรู้ตัว ความเชื่อมั่นในตัวเองและความเชื่อมโยงให้เข้ากับ
 สถานการณ์

ปรีชาสามารถเป็นสิ่งที่จำเป็นส่วนหนึ่งของความเชี่ยวชาญ คนที่มีปรีชาสามารถไม่
 เพียงแต่รู้จักในความเชี่ยวชาญของตน แต่มีความมั่นใจที่จะนำความรู้และทักษะที่มีอยู่ไปใช้ได้
 สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงและสามารถพัฒนาความรู้ ทักษะและความเชี่ยวชาญได้อย่างต่อเนื่อง

ปรีชาสามารถได้มีขอบเขตเฉพาะเรื่องของทักษะและความรู้เท่านั้น เพราะการที่จะ
 ปฏิบัติการได้อย่างเหมาะสมในสถานการณ์ที่ไม่คุ้นเคยและเปลี่ยนแปลง จะต้องอาศัยคุณค่าทาง
 จริยธรรม การวินิจฉัย ปรีชาสามารถจะมีรูปแบบของวิธีคิดและวิธีทำงานที่เหมาะสม (ประเสริฐ
 จริยานุกูล 2543 : 3)

ดังนั้น บุคคลที่มีปรีชาสามารถจึงเป็นบุคคลที่มีทั้งความรู้ ความสามารถและมี
 คุณธรรมจริยธรรม สามารถเปลี่ยนแปลงแนวคิดสู่การปฏิบัติ มีวิธีทำงานที่มีประสิทธิภาพและมี
 ความเหมาะสมดำรงชีวิตและทำงานร่วมกับคนอื่น ได้อย่างมีความสุข

3. การกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้

จากแนวคิดปรัชญาสามารถที่กล่าวมาแล้ว ลักษณะของชุดวิชาตามแนวคิดปรัชญาสามารถการออกแบบชุดวิชา โดยกำหนดลักษณะผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcomes) ของผู้เรียนที่เป็นความคาดหวังหรือผลสัมฤทธิ์ในสาขาการวิชาการหรือวิชาชีพ ครอบคลุมความรู้ ความเข้าใจ (Knowledge and Understanding) ทักษะการคิด (Thinking Skills) ทักษะการปฏิบัติ ทักษะการถ่ายโยง และทักษะวิชาชีพครู

ผลของการวิเคราะห์กิจกรรมและผลจากการประชุมคณาจารย์จากคณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏร่วมประชุมสัมมนา 34 สถาบัน จำนวน 132 คน จาก 4 ภูมิภาค ร่วมกันพิจารณา ผลลัพธ์การเรียนรู้หลักสูตรวิชาชีพครูควรมีลักษณะดังนี้ (คณะทำงานวิจัยและพัฒนาหลักสูตรการฝึกหัดครูแนวใหม่. 2544, : 15 – 16)

3.1 เป็นผู้ที่มีลักษณะของ “ครูดี” มีวัตรปฏิบัติดังนี้

- 1) รักและปรารถนาดีต่อผู้เรียน
- 2) รัก ศรัทธา และมุ่งมั่นในวิชาชีพ
- 3) มีจรรยาบรรณวิชาชีพ คุณธรรมของกัลยาณชนและค่านิยมประชาธิปไตย
- 4) รักษาสุขภาพกายและสุขภาพจิตให้สมบูรณ์และดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุข
- 5) แสดงไมตรีและน้ำใจบริการ รับฟังความคิดเห็นและเข้าใจผู้อื่น
- 6) ปรับบุคลิกภาพให้ดูอยู่เสมอ
- 7) ควบคุมและรักษาวินัยในตนเอง
- 8) แสดงความรับผิดชอบในหน้าที่

3.2 เป็นผู้ที่มีลักษณะของ “ครูเก่ง” ที่สามารถ

- 1) ใฝ่รู้ วิจัย และแสวงหาความรู้เป็นกิจนิสัย
- 2) จัดการตนเองและมีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนอื่น
- 3) ระดม สรรพกำลังเพื่อการเรียนรู้และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
- 4) พัฒน หลักสูตรและส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนเต็มศักยภาพ
- 5) กล้าคิด กล้าทำในสิ่งที่ถูกต้อง
- 6) เผชิญสถานการณ์ รู้จักป้องกันและแก้ไขปัญหา
- 7) เรียน รู้ เข้าใจ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน
- 8) จัดทำ เรขุณภาพด้านการศึกษาและการเรียนรู้

3.3 เป็นผู้ที่มีประสิทธิภาพในทักษะการถ่ายโยง ดังนี้

- 1) มีทักษะทางภาษาและการสื่อสาร
- 2) มีทักษะการเรียนรู้
- 3) มีทักษะการคิดและการตัดสินใจ
- 4) มีทักษะการทำงานเป็นหมู่คณะ
- 5) มีทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

3.4 เป็นผู้ที่มีประสิทธิภาพในด้านความรู้ความเข้าใจและทักษะวิชาชีพครู ดังนี้

- 1) รู้กว้าง รู้ลึกเกี่ยวกับความคิด ความเชื่อ และบริบททางการศึกษา
- 2) รู้กว้าง รู้ลึก และมีทักษะการวิจัย
- 3) รู้กว้าง รู้ลึก และมีทักษะการเข้าใจผู้เรียน
- 4) รู้กว้าง รู้ลึก และมีทักษะการสอน และการส่งเสริมการเรียนรู้
- 5) รู้กว้าง รู้ลึก และมีทักษะการพัฒนาและใช้สื่อ
- 6) รู้กว้าง รู้ลึก และมีทักษะการประเมินผล
- 7) รู้กว้าง รู้ลึก และมีทักษะการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้
- 8) รอบรู้และเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่มีความถนัดและสนใจ

4. งานวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพ

ประสิทธิ์ ทองแจ่ม และคณะ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาชุดการเรียนรู้การสอนรายวิชาพฤติกรรมกรรมการสอบคณิตศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพคณิตศาสตร์ตามแนวคิดประสิทธิภาพ กับนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี ชั้นปีที่ 3 จำนวน 25 คน ผลการวิจัยพบว่า ผลการทดสอบหลังการใช้ชุดการเรียนรู้การสอนทุกหน่วย สูงกว่าก่อนใช้ โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และจากการสังเกตพฤติกรรมนักศึกษาปรากฏว่า นักศึกษามีระดับพฤติกรรมต่าง ๆ อยู่ในระดับมากเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ นักศึกษาเข้าเรียนตรงเวลา เตรียมพร้อมก่อนเรียน สนใจเรียน กระตือรือร้นในการเรียน เรียนอย่างมีความสุข ตั้งคำถามอย่างสม่ำเสมอ ช่วยเหลือกันทำกิจกรรมศึกษาค้นคว้าอย่างตั้งใจ ผลงานจากการปฏิบัติกิจกรรมมีคุณภาพ โปรแกรมวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม (2546 : 97 – 107) ได้ศึกษาผลการทดลองใช้หลักสูตรวิชาชีพครูเน้นประสิทธิภาพ กับนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 โปรแกรมวิชาการศึกษาศาสตร์ ที่เข้าเรียนในปีการศึกษา 2544 จำนวน 30 คน โดยจัดทำชุดวิชาซึ่งมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้โดยใช้ประสิทธิภาพเป็นฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ข้อมูลจากแบบประเมินตนเองก่อนเรียนและหลังเรียน ในด้านคุณลักษณะครูดี ครูเก่ง และครูมีทักษะการถ่ายโยง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนปรากฏว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และในปี พ.ศ. 2545 คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช (2546 : 54 - 55) ได้ทดลองใช้หลักสูตรวิชาชีพครูเน้นปรีชาสามารถหน่วยการเรียนรู้ ก้าวสู่ครูคุณภาพ : วิทยายุทธครู กับนักศึกษาชั้นปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 โดยใช้แผนการจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่สร้างขึ้น โดยอาศัยแนวคิดปรีชาสามารถเป็นฐาน ผลการทดลองพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการจัดประสบการณ์พบว่าผู้เรียนมีความรู้ความสามารถเชิงบูรณาการคุณลักษณะและทักษะหลายด้าน คือ ด้านการรู้จักตนเอง ผู้เรียนมีความมุ่งมั่นพัฒนาตน ตระหนักในคุณค่าความเป็นครู กล้าคิดกล้าแสดงความคิดเห็น รับฟังและเข้าใจผู้อื่นรู้จักวางแผนการทำงาน ร่วมมือกันปฏิบัติงานอย่างจริงจัง ด้านการฝึกฝนวิทยายุทธครู ผู้เรียนสามารถจัดระบบการเรียนรู้ สร้างรูปแบบการสอนและนำไปใช้ฝึกปฏิบัติ จริงได้ มีความภาคภูมิใจในผลงานของตน ชื่นชมผลงานของผู้อื่น กล้าคิดกล้าทำในสิ่งที่ถูกต้อง มีวินัยในตนเอง มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ มุ่งมั่นทำงานจนสำเร็จ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยออกแบบชุดวิชาครูเรียนรู้หลักสูตร โดยกำหนดลักษณะผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เป็นความคาดหวังหรือผลสัมฤทธิ์ในชุดวิชา เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถห้า ด้าน คือ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านทักษะการคิด ด้านทักษะการถ่ายโยง ด้านทักษะการปฏิบัติ และด้านคุณธรรมจริยธรรม

หัวข้อที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรการเรียนการสอนและชุดการเรียนการสอน

1. แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอน

หลักสูตรและการสอนเป็นสิ่งที่คู่กัน เปรียบเสมือนเหรียญสองด้าน คือด้านหัวและด้านก้อย หลักสูตรเป็นพิมพ์เขียว (Blue print) ในการสร้างเด็กให้มีความรู้ทักษะและคุณธรรม ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาหลักสูตร คือ การวางแผนและการจัดทำก่อนการนำไปเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน

ในการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอน ไทเลอร์ (Ralph W.Tyler) (อ้างจาก วิจัย วงศ์ใหญ่ 2537 : 10) กล่าวว่าควรจะตอบคำถาม 4 ประการ คือ

1. มีความมุ่งหมายทางการศึกษาอะไรบ้าง ที่โรงเรียนควรจะแสวงหา
2. มีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้าง ที่โรงเรียนควรจัดขึ้นเพื่อช่วยให้บรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดขึ้น

3. จะต้องจัดประสบการณ์ทางการศึกษาอย่างไร จึงจะทำให้การสอนมีประสิทธิภาพ

4. จะประเมินผลประสิทธิภาพของประสบการณ์ในการเรียนอย่างไรจึงจะตัดสินได้ว่าบรรลุถึงจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

จะเห็นได้ว่าการจัดทำหลักสูตร จะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบอย่างน้อย 4 ด้าน คือ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาหรือความรู้ การจัดกิจกรรมหรือการนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผล การจัดการเรียนการสอนเป็นขั้นตอนของการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาหลักสูตร ที่จะทำให้จุดมุ่งหมายของหลักสูตรบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ หรือให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสามารถของแต่ละบุคคล

2. การออกแบบการสอน

การออกแบบการสอนในระดับรายวิชา (Course) หน่วย (Units) และหัวข้อ (Topics) วิชา วิทยาศาสตร์ (2537 : 70 - 71) ได้เสนอแนวทางการออกแบบการสอน โดยผู้ออกแบบการสอน จะต้องตอบคำถามที่สำคัญของระบบการสอน ดังนี้

2.1 สอนทำไม คือ จุดประสงค์ของการเรียนการสอนที่ต้องกำหนดให้ชัดเจน เพื่อให้ได้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ตลอดจนการประเมินผู้เรียนว่าเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่จุดประสงค์กำหนดไว้ในระดับใดมากน้อยเพียงใด

2.2 สอนอะไร หมายถึง เนื้อหาวิชาเป็นสิ่งที่ครูผู้สอนต้องศึกษาค้นคว้าวิเคราะห์เป็นอย่างดี สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนการสอน เนื้อหาสาระที่ดีควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีนิสัยที่ชอบสืบเสาะหาความรู้หรือมีกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2.3 สอนอย่างไร หมายถึง กิจกรรมและประสบการณ์ที่จัดขึ้นเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ จะต้องมีวางแผนเลือกวิธีสอนและวัสดุการสอนให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับจุดประสงค์ เนื้อหาวิชา รวมถึงความสามารถและความสนใจของผู้เรียน

2.4 ผลการสอนเป็นอย่างไร หมายถึง การประเมินผลจะทราบได้อย่างไรว่าได้เกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ตามจุดประสงค์ในระดับใด มีสิ่งใดที่ควรปรับปรุงและสิ่งที่เรียนรู้สามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้เรื่องต่อไปมากน้อยเพียงใด จึงจะทำให้การเรียนการสอนเป็นไปตามจุดหมายของหลักสูตร

3. ชุดการเรียนการสอน

3.1 ความหมายของชุดการเรียนการสอน

ชุดการสอนหรือชุดการเรียนมาจากคำว่า Instructional Package หรือ Learning Package หรือ Instructional Kits เดิมทีเคยมักใช้คำว่า ชุดการสอน เพราะเป็นสื่อที่ครูนำมาใช้ประกอบการสอน แต่ต่อมาแนวความคิดในการยึดเด็กเป็นศูนย์กลางได้เข้ามามีอิทธิพลมากขึ้น

จึงมีผู้นิยมเรียกชุดการสอนเป็นชุดการเรียนมากขึ้น บางคนมักจะเรียกรวมกันว่าชุดการเรียนการสอน ก็มี คณะอนุกรรมการพัฒนาการสอนและผลิตวัสดุอุปกรณ์ทบวงมหาวิทยาลัย (2524 : 249) ได้ใช้คำว่า ชุดการเรียนการสอน โดยให้เหตุผลว่าการเรียนรู้เป็นกิจกรรมของนักเรียนและการสอนเป็นกิจกรรมของครู กิจกรรมของครูและนักเรียนจะต้องเกิดคู่กัน ดังนั้นที่จะกล่าวต่อไปนี้ผู้วิจัยจึงใช้คำว่า “ชุดการเรียนการสอน” เพื่อที่จะได้คลุมถึงกิจกรรมของครูและนักเรียน

สำหรับความหมายของชุดการเรียนการสอน ได้มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้หลายท่าน อาทิ

ฮุสตันและคนอื่น ๆ (Houston and other. 1972 : 10 - 12) ได้ให้ความหมายคำว่า ชุดการสอนคือ ชุดของประสบการณ์ที่เอื้ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้สัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมาย

กู๊ด (Good. 1973 : 306) ได้ให้ความหมายของชุดการสอนว่า เป็นโปรแกรมการสอนทุกอย่างที่จัดไว้เฉพาะ ทั้งอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอน เนื้อหา คู่มือครูแบบฝึกหัดมีการกำหนดจุดประสงค์ของการเรียนไว้อย่างครบถ้วน ชุดการสอนนี้ศึกษาได้ด้วยตนเองโดยครูเป็นผู้จัดให้และเป็นเพียงผู้แนะนำเท่านั้น

ชัยขงค์ พรหมวงศ์, สมเชาว์ เนตรประเสริฐ และสุดา สิ้นสกุล (2520 : 105) กล่าวว่าชุดการสอนหรือชุดการเรียนหมายถึงระบบการผลิตและการนำสื่อการสอนที่สอดคล้องกับวิชาหน่วยและหัวเรื่อง ช่วยให้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การเรียนรู้ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525 : 185) ให้ความหมายว่าชุดการสอนหมายถึงการนำเอาวัสดุอุปกรณ์ และวิธีการเรียนการสอนในรูปแบบสื่อการเรียนแบบประสม ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เสาวณีย์ สิกขามันติต (2528 : 291) ได้ให้ความหมายของชุดการสอนไว้ว่าเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อันประกอบด้วย วัสดุประสงค์ เนื้อหา และวัสดุอุปกรณ์ทั้งหลายไว้เป็นชุด ๆ เพื่อจัดกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้

วสันต์ อติศักดิ์ (2535 : 49) กล่าวว่า ชุดการสอนหมายถึง การนำสื่อการสอน โดยเฉพาะสื่อประสม เข้ามาจัดอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหา ของแต่ละหน่วยการเรียน ทั้งนี้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ให้สูงขึ้น

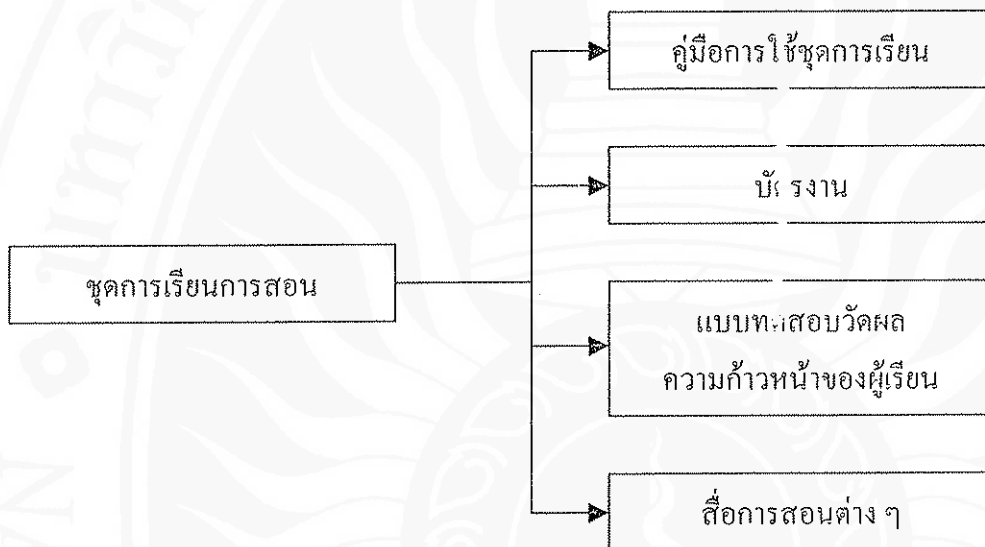
สรุปได้ว่า ชุดการเรียนการสอนก็คือ เทคโนโลยีการศึกษาอีกรูปแบบหนึ่ง ที่ได้จากการบูรณาการสื่อและกิจกรรมหลาย ๆ ชนิด มาประกอบกันตามความเหมาะสม เพื่อฝึกให้

นักเรียนเกิดการเรียนรู้มีความรับผิดชอบในการเรียน หรือบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

3.2 องค์ประกอบของชุดการเรียนการสอน

บุญชม ศรีสะอาด (2537 : 95 – 96) ได้กล่าวว่า ชุดการเรียนการสอนจะมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ด้าน ดังนี้

แผนภูมิที่ 2 องค์ประกอบที่สำคัญของชุดการเรียนการสอน

คู่มือการใช้ชุดการเรียนการสอน เป็นคู่มือที่จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้ใช้ชุดการเรียนการสอนศึกษาและปฏิบัติตามเพื่อให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ อาจประกอบด้วยแผนการสอน สิ่งที่ต้องเตรียมก่อนสอน บทบาทของผู้เรียน การจัดชั้นเรียน (ในกรณีของชุดการเรียนการสอนที่มุ่งใช้กับกลุ่มย่อย เช่น ในศูนย์การเรียน)

บัตรงาน เป็นบัตรที่มีคำสั่งว่าจะให้ผู้เรียนปฏิบัติอะไรบ้าง โดยระบุกิจกรรมตามลำดับขั้นตอนของการเรียน

แบบทดสอบวัดผลความก้าวหน้าของผู้เรียน เป็นแบบทดสอบที่ใช้สำหรับตรวจสอบว่าหลังจากเรียนชุดการเรียนการสอนจบแล้วผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้หรือไม่

สื่อการเรียนต่าง ๆ เป็นสื่อสำหรับผู้เรียน ได้ศึกษามีหลายชนิดประกอบกัน อาจเป็นประเภทสิ่งพิมพ์ เช่น บทความ เนื้อหาเฉพาะเรื่อง จุลสาร บทเรียนโปรแกรม หรือ

ประเภทโสตทัศนูปกรณ์ เช่น รูปภาพ แผนภูมิต่าง ๆ เทปบันทึกเสียง ฟิล์มสตริป สไลด์

เป็นต้น

กิดานันท์ มลิทอง (2531 : 181) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของชุดการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. คู่มือ สำหรับผู้สอนในการใช้ชุดการเรียนการสอน
2. คำสั่ง เพื่อกำหนดแนวทางในการเรียน
3. เนื้อหาสาระบทเรียน จะจัดอยู่ในรูปของสื่อต่าง ๆ เช่น สไลด์ เทป ฯลฯ
4. กิจกรรมการเรียน เป็นการกำหนดกิจกรรมให้ผู้เรียนทำรายงาน หรือค้นคว้า

ต่อจากที่เรียนไปแล้ว

5. การประเมินผล เป็นแบบทดสอบที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของบทเรียนนั้น

จากการที่มีผู้กำหนดองค์ประกอบของชุดการเรียนการสอน ไว้หลายรูปแบบ ซึ่งพอสรุปได้ว่า ชุดการเรียนการสอนนั้นจะต้องมีองค์ประกอบหลัก คือ คู่มือการใช้ชุดการเรียนการสอน เนื้อหา กิจกรรมการเรียนและการประเมินผล

3.3 ขั้นตอนในการสร้างชุดการเรียนการสอน

การทำชุดการเรียนการสอน มีขั้นตอนในการผลิตหลายขั้นตอน ประสิทธิ์ ทองแจ่ม (2544 : 8 - 9) กล่าวไว้ดังนี้

3.3.1 จัดหมวดหมู่เนื้อหาและประสบการณ์ พิจารณาจัดทำเป็นรายวิชาหรือจัดเป็นแบบสหวิทยาการ แล้วแต่ความต้องการและความเหมาะสม

3.3.2 จัดเป็นหน่วยการสอน จะจัดเป็นที่หน่วย หน่วยหนึ่ง ๆ ควรใช้เวลานานเท่าใด ใช้เวลาเป็นสัปดาห์หรือเป็นคาบตามความเหมาะสมกับวัยและระดับของผู้เรียน

3.3.3 กำหนดหัวข้อเรื่อง จัดแบ่งหน่วยการเรียนการสอนเป็นหัวข้อย่อย ๆ เพื่อสะดวกแก่การเรียนรู้ แต่ละหน่วยจะประกอบด้วยประสบการณ์ในการเรียนรู้อะไรบ้าง กำหนดหัวข้อแต่ละหน่วยนั้นขึ้น

3.3.4 กำหนดความคิดรวบยอด (มโนคติ) และหลักการ ต้องกำหนดให้ชัดเจนว่าจะให้ผู้เรียนมีความคิดรวบยอด หรือหลักการอะไร ถ้าผู้สอนเองยังไม่ชัดเจนว่าจะให้เกิดอะไรในการเรียนรู้ การกำหนดวัตถุประสงค์ก็จะไม่ชัดเจน การพิจารณากำหนดความคิดรวบยอดหรือหลักการให้ชัดเจนจึงเป็นสิ่งสำคัญ

3.3.5 กำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอน จะต้องพิจารณาทั้งความคิดรวบยอด วัตถุประสงค์ทั่วไปของวิชาที่สอนและสภาพทั่วไปของสิ่งแวดล้อม แล้วจึงกำหนดเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมขึ้น มีเกณฑ์การตัดสินผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ให้ชัดเจน

3.3.6 กำหนดกิจกรรมการเรียน ต้องพิจารณาวัตถุประสงค์แต่ละข้อว่าจะจัดกิจกรรมการเรียนอย่างไรจึงจะบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด นอกจากนั้นต้องพิจารณาหาวิธีการในการประเมินผลจะใช้วิธีอย่างไร ใช้เครื่องมืออะไร จึงจะประเมินผลได้แน่นอนตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด

3.3.7 กำหนดแบบประเมินผล ครูต้องพิจารณาหาวิธีการในการประเมินผลจะใช้วิธีอย่างไร ใช้เครื่องมืออะไร จึงประเมินผลได้แน่นอนตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด

3.3.8 เลือกและผลิตสื่อการสอน พิจารณาหาวิธีการ 3.3.6 เมื่อทราบว่าจะใช้สื่อการเรียนการสอนอะไรแล้ว ก็จัดหาและผลิตให้ได้ตามต้องการ จัดเป็นหมวดหมู่เพื่อสะดวกแก่การใช้

3.3.9 หาประสิทธิภาพของชุดการเรียนการสอน หาประสิทธิภาพของชุดการเรียนการสอนว่าจะได้ผลหรือไม่เพียงใด โดยการทดลองใช้แล้วหาผลสัมฤทธิ์จากการใช้ชุดการเรียนการสอน

3.3.10 ใช้ชุดการสอน ใช้ตามประเภทและวัตถุประสงค์ที่สร้างขึ้น นอกจากนั้นจะต้องใช้ให้เป็นไปตามกำหนดต่าง ๆ ที่วางไว้เกี่ยวกับการใช้ชุดการสอนนั้น ๆ ด้วยชุดการสอนจะมีทั้งคู่มือครูและวิธีการที่ผู้เรียนจะต้องปฏิบัติเพื่อใช้ชุดการสอน

3.4 ประเภทของชุดการเรียนการสอน

ชุดการเรียนการสอน แบ่งได้เป็น 3 ประเภท ตามลักษณะของผู้ใช้ คือ (ทบทวนมหาวิทยาลัย, 2524 : 250 - 251)

1. ชุดการเรียนการสอนสำหรับครู เป็นชุดที่จัดสำหรับครู โดยเฉพาะมีคู่มือและเครื่องมือสำหรับครู ซึ่งพร้อมที่จะให้ครูนำไปใช้สอนและควบคุมกิจกรรมทั้งหมดนักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมภายใต้การดูแลของครู

2. ชุดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียน เป็นชุดที่จัดไว้สำหรับนักเรียนเรียนด้วยตนเอง ครูเป็นเพียงผู้จัดและมอบชุดการเรียนการสอนให้และคอยรับรายงานผลเป็นระยะ ๆ ให้คำแนะนำ เมื่อมีปัญหาและประเมินผล ชุดการเรียนการสอนนี้เป็นการฝึกให้เรียนด้วยตนเอง

3. ชุดการเรียนการสอนที่ครูและนักเรียนใช้ร่วมกัน ชุดนี้มีลักษณะผสมระหว่างชุดแบบที่ 1 กับแบบที่ 2 ครูเป็นผู้คอยควบคุมดูแล กิจกรรมบางอย่างครูต้องเป็นผู้นำ

แสดงให้เห็นนักเรียนดู และกิจกรรมบางอย่างนักเรียนต้องทำเอง ชุดการเรียนการสอนแบบนี้เหมาะสมอย่างยิ่งที่จะเริ่มฝึกให้นักเรียนรู้จักการเรียนรู้ด้วยตนเอง ภายใต้การดูแลของครู

ชม ภูมิภาค (2524 : 101 – 102) ได้แบ่งชุดการเรียนการสอนตามลักษณะของการใช้ออกเป็น 3 ประเภทคือ

1. ชุดการเรียนการสอนสำหรับการบรรยาย หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ชุดการเรียนการสอนสำหรับครู คือ เป็นชุดการเรียนการสอนสำหรับกำหนดกิจกรรมและสื่อการเรียนการสอนให้ครูใช้ประกอบคำบรรยาย เพื่อเปลี่ยนบทบาทการพูดของครูให้ลดน้อยลงและเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมกิจกรรมการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น ชุดการเรียนการสอนนี้จะมีเนื้อหาเพียงหน่วยเดียวและใช้กับนักเรียนทั้งชั้น

2. ชุดการเรียนการสอนสำหรับกิจกรรมแบบกลุ่ม ชุดการเรียนการสอนที่เน้นที่ตัวผู้เรียนได้ประกอบกิจกรรมร่วมกัน และอาจจัดการเรียนการสอนในรูปศูนย์การเรียนรู้ ชุดการเรียนการสอนแบบกลุ่มจะประกอบด้วยชุดการเรียนการสอนย่อยที่มีจำนวนเท่ากับศูนย์ที่แบ่งไว้ในแต่ละหน่วย ในแต่ละศูนย์มีสื่อการเรียนหรือบทเรียนครบชุด ตามจำนวนผู้เรียนในศูนย์กิจกรรมนั้นสื่อการเรียนอาจจัดอยู่ในรูปของการเรียนการสอนรายบุคคลหรือผู้เรียนทั้งศูนย์ใช้ร่วมกันได้ ผู้เรียนที่เรียนจากชุดการเรียนการสอนแบบกิจกรรมกลุ่ม อาจจะต้องขอความช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้เอง ในขณะที่ทำกิจกรรมการเรียนรู้หากมีปัญหาผู้เรียนสามารถซักถามครูได้เสมอ

3. ชุดการเรียนการสอนรายบุคคล เป็นชุดการเรียนการสอนที่จัดระบบขั้นตอนเพื่อให้ผู้เรียนใช้เรียนด้วยตนเอง ตามลำดับขั้นความสามารถของแต่ละบุคคลเมื่อศึกษาครบแล้วจะทำการทดสอบประเมินผลความก้าวหน้า และศึกษาชุดการเรียนการสอนชุดอื่นต่อไปตามลำดับ

3.5 คุณค่าของชุดการเรียนการสอน

ชุดการเรียนการสอนที่มีลักษณะ และคุณสมบัติที่ดีต่อการนำมาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนดังกล่าวของ นิพนธ์ สุขปริดี (2519 : 63) วาสนา ชาวหา (2522 : 34) แพรวพรรณ ตันติพิลาผล (2527 : 15) และชัยรงค์ พรหมวงศ์ (2533 : 121) พอสรุปได้ว่า

1. ช่วยให้ผู้สอนสามารถถ่ายทอดเนื้อหาและประสบการณ์ที่สลับซับซ้อน และลักษณะที่เป็นนามธรรมได้ เพราะมีสื่อหลายอย่างในการสร้างความเข้าใจเนื้อหาวิชานั้น ๆ
2. ช่วยเร่งความสนใจของผู้เรียนได้มากขึ้น จากสื่อที่ได้จัดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. ช่วยสร้างความพร้อมและความมั่นใจแก่ผู้สอน

4. ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ในแนวเดียวกัน การสอนแบบเดิมครูผู้สอนแต่ละคนอาจจะสอนหลายแบบในเรื่องเดียวกัน ทำให้เกิดปัญหาความแตกต่างในด้านประสิทธิภาพของการสอน การมีชุดการสอนจะแก้ปัญหานี้ได้

5. ช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้ให้สูงขึ้น เพราะการสร้างสื่ออย่างมีระบบและคำนึงถึงจิตวิทยาการเรียนรู้

6. ชุดการเรียนการสอนมีจุดมุ่งหมายชัดเจนที่เน้นพฤติกรรมมีข้อเสนอแนะนำกิจกรรมการใช้สื่อการสอน และข้อทดสอบประเมินผลพฤติกรรมของผู้เรียนไว้อย่างพร้อมมูล

7. แก้ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางการสอนได้ เพราะผู้เรียนสามารถเรียนได้ด้วยตนเองหรือต้องการความช่วยเหลือจากผู้สอนเพียงเล็กน้อย

8. สามารถทำให้ผู้เรียนทดสอบผลสำเร็จของตนเองว่า บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ โดยการทำข้อสอบหลังเลิกเรียนและตรวจคำตอบด้วยตัวเองหรือครูเป็นผู้ตรวจคำตอบ

9. ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการสอนอย่างเชื่อถือได้ เพราะชุดการเรียนการสอนผลิตขึ้นด้วยวิธีการวิเคราะห์ระบบ มีการทดลองใช้และปรับปรุงจนแน่ใจว่าได้ผลดี

10. สามารถใช้ช่วยประกอบการศึกษาระยะไกล ให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ชุดการสอนทางไกลสำหรับศึกษามวลชน เป็นต้น

จากคุณค่าของชุดการเรียนการสอนที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า ชุดการเรียนการสอนนั้นจะเป็นสื่อกลางการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาที่สลับซับซ้อนได้อย่างมีคุณภาพ เปิดโอกาสให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียน ตามความสามารถของแต่ละบุคคล ชุดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพเบ็ดเสร็จในตัวเอง และสามารถเพิ่มประสิทธิภาพทั้งตัวครูและนักเรียน

3.6 การหาประสิทธิภาพชุดการสอน

เมื่อผลิตชุดการสอนขึ้นแล้ว ต้องมีขั้นตอนของการหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนการสอนโดยการทดลองใช้ แล้วหาผลสัมฤทธิ์จากการใช้ชุดการเรียนการสอน

การหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนการสอนต้องมีการกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพของชุดการเรียนการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เป็นระดับที่ผู้ผลิตชุดการเรียนการสอนพึงพอใจว่า หากชุดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพถึงระดับนั้นแล้ว ขาดการเรียนการสอนก็จะมีคุณค่าที่จะนำไปสอนนักเรียน คู่มีค่ากับการลงทุนผลิต

การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพกระทำได้โดย ประเมินพฤติกรรมของผู้เรียน 2 ประเภท คือ พฤติกรรมต่อเนื่อง (กระบวนการ) และพฤติกรรมขั้นสุดท้าย (ผลลัพธ์) โดย

กำหนดค่าประสิทธิภาพเป็น E_1/E_2 โดย E_1 คือ ประสิทธิภาพของกระบวนการ E_2 คือ ประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์

การประเมินพฤติกรรมต่อเนื่อง (กระบวนการ) ของผู้เรียน โดยสังเกตจากการประกอบกิจกรรมกลุ่มและรายงานบุคคล หรืองานอื่น ๆ ที่ผู้สอนกำหนด

การประเมินพฤติกรรมขั้นสุดท้าย หมายถึง ประเมินผลิตภัณฑ์ (product) ของผู้เรียน โดยพัฒนาจากการสอบหลังเรียนและการสอบไล่

ประสิทธิภาพของชุดการสอน จะกำหนดเป็นเกณฑ์ที่ผู้สอนคาดหมายว่าผู้เรียนจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเป็นที่พึงพอใจ โดยกำหนดเป็นเปอร์เซ็นต์ของผลเฉลี่ยของคะแนนการทำงาน และการประกอบกิจกรรมของผู้เรียนทั้งหมดต่อเปอร์เซ็นต์ของผลการทดสอบหลังเรียนของผู้เรียนทั้งหมด นั่นคือ E_1/E_2 คือ ประสิทธิภาพของกระบวนการ/ประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์ และการกำหนดเกณฑ์ E_1/E_2 ให้มีค่าเท่าใดนั้น ผู้สอนเป็นผู้พิจารณาตามความพอใจนิยมตั้งไว้ เป็น 75/75 , 80/80 , 85/85 หรือ 90/90 เป็นต้น (สุนันทา สุนทรประเสริฐ, 2544 : 53-60)

4. ชุดวิชา

4.1 ลักษณะชุดวิชา

ประเสริฐ จริยานุกูล (2544 : 30 – 31) แบ่งลักษณะของชุดวิชาถ้ายึดเนื้อหาหรือสาระเป็นเกณฑ์ แบ่งได้เป็น 2 ชนิด คือ

1. ชุดวิชาที่บูรณาการเนื้อหาที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน
2. ชุดวิชาที่เน้นเนื้อหาในเชิงลึก ไม่ต้องบูรณาการเนื้อหาอื่น ๆ เข้ามา

แต่ถ้าแบ่งตามเกณฑ์ของการจัดกิจกรรมก็แบ่งได้เป็น 2 ชนิด เช่นเดียวกัน คือ

1. ชุดวิชาที่เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง
2. ชุดวิชาที่ผสมผสานกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ด้วยกิจกรรมที่

ต้องร่วมมือกับคนอื่นและการเรียนรู้โดยอาศัยครูอาจารย์หรือผู้ทรงคุณวุฒิ

4.2 การจัดทำชุดวิชา

เมื่อตัดสินใจว่า จะจัดทำชุดวิชาแบบไหนแล้ว จึงดำเนินการจัดทำชุดวิชา มีขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดชื่อชุดวิชา
2. กำหนดน้ำหนักของหน่วยกิตและเวลาที่ใช้ในการเรียนรู้และการสอน

3. กำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ของชุดวิชา ควบคู่กับสาระการเรียนรู้ (เนื้อหา)

และเรียงลำดับเนื้อหา

4. วิเคราะห์กิจกรรมที่จะให้เกิดการเรียนรู้ตรงตามผลลัพธ์การเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ ซึ่งในขั้นตอนนี้ต้องคำนึงถึงหลักว่า “ผู้เรียนเป็นเจ้าของกระบวนการเรียนรู้”

5. กำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดสำหรับการประเมินการเรียนรู้กำหนดสัดส่วนของคะแนนในกิจกรรมต่าง ๆ

6. กรณีเป็นชุดวิชาที่เรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถปรับเป็นรูปแบบต่าง ๆ ได้ เช่น บทเรียนสำเร็จรูปสื่อสิ่งพิมพ์ หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (คอมพิวเตอร์) หรือสื่อผสม

7. กรณีเป็นชุดวิชาที่ใช้ในการเรียนรู้แบบผสมผสาน จะมีกิจกรรมหลากหลาย เช่น สำรวจ การทดลอง การอภิปราย กิจกรรมการศึกษาสังเกต จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ กิจกรรมฝึกปฏิบัติ และการฝึกทักษะเฉพาะอย่าง เป็นต้น

สรุปได้ว่าชุดวิชา คือ ชุดการเรียนการสอนสำหรับครู เป็นคู่มือและเครื่องมือสำหรับครูซึ่งพร้อมที่จะนำไปใช้สอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีพฤติกรรมตามที่คาดหวัง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ออกแบบชุดวิชาครูเรียนรู้หลักสูตรตามแนวคิดปรัชญาสามารถ โดยกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เป็นความคาดหวังหรือผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ ซึ่งใช้ในเนื้อหาในรายวิชาหลักสูตรและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นฐานในการให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ในเนื้อหาสาระ และมีแนวคิดปรัชญาสามารถ ในเรื่อง ทักษะการคิด ทักษะการปฏิบัติ ทักษะการถ่ายโยง คุณธรรมจริยธรรม ใช้การเรียนรู้แบบผสมผสาน มีกิจกรรมหลากหลายให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง และฝึกปฏิบัติร่วมกับผู้อื่น กิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ซึ่งจะเป็นตัวอย่างให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานครูได้ ชุดวิชา หรือชุดการเรียนการสอน มีประสิทธิภาพเบ็ดเสร็จในตัวเอง สามารถเพิ่มประสิทธิภาพทั้งตัวครูและนักเรียน และเป็นชุดวิชาที่ครูและนักเรียนใช้ร่วมกัน คือกิจกรรมบางส่วนครูเป็นผู้นำ และกิจกรรมส่วนใหญ่ให้นักเรียนต้องทำเอง โดยมีครูคอยดูแลให้คำปรึกษา

5. งานวิจัยที่เกี่ยวกับชุดการเรียนการสอน

5.1 งานวิจัยในประเทศ

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุดการเรียนการสอนในประเทศไทยนั้นก็ยังมีผู้สนใจและทำวิจัยหลายท่าน เช่น บรรจง แก้ววิเศษกุล (2533) ได้ทำการทดลองสอนซ่อมเสริมเพื่อแก้ไขความบกพร่องในด้านทักษะการหาร โดยใช้ชุดการเรียนการสอนที่สร้างขึ้นจำนวน 4 ชุด

ปรากฏว่า ผลการสอนซ่อมเสริมโดยใช้ชุดการเรียนการสอนอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ และยังช่วยลดภาระของผู้สอน สุนีย์ เหมะประสิทธิ์ (2533) ได้พัฒนาชุดการเรียนการสอนเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า ชุดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด และนักเรียนที่ผ่านการฝึกด้วยชุดการเรียนการสอนนี้มีความคงทนในการเรียนรู้

เกวลี ทรัพย์นุต์ (2537) ได้เปรียบเทียบผลการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เรื่องสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติระหว่างการสอนโดยใช้ชุดการเรียนการสอนกับการสอนแบบปกติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ได้แบ่งเป็นกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยชุดการเรียนการสอนจำนวน 30 คน และกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยการสอนแบบปกติจำนวน 30 คน ผลการวิจัยปรากฏว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่า และแตกต่างจากกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และในปีเดียวกัน ไพฑูรย์ ปลอดอ่อน (2537) ได้พัฒนาชุดการเรียนการสอนเรื่องไฟฟ้ากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แบ่งออกเป็นกลุ่มทดลอง 30 คน เรียนจากชุดการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น กลุ่มควบคุม 30 คน เรียนจากแผนการสอนตามปกติ ผลการทดลองพบว่า นักเรียนที่เรียนจากชุดการเรียนการสอนโดยวิธีวิเคราะห์ระบบมีผลการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนจากแผนการสอนปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พ.ศ. 2538 รัตนา ฉายะเจริญ (2538) ได้สร้างชุดการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หน่วยการทำมหากินที่เน้นทักษะกระบวนการ 9 ชั้น จำนวน 8 หน่วยการเรียนรู้ และแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา จำนวน 2 ฉบับ คือ แบบปรนัย และอัตนัย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 40 คน ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาหลังการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พ.ศ.2539 บุญธรรม จอมมงคล (2539) ได้สร้างชุดการเรียนการสอนรายวิชาย่อย กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตสำคัญนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เครื่องมือที่ใช้คือชุดการเรียนรายวิชาย่อย เรื่องจักรวาลและอวกาศกับเรื่องประเทศเพื่อนบ้าน และแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็นกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 30 คน ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มที่สอนโดยใช้ชุดการเรียนการสอนรายวิชาย่อยทั้ง 2 ชุด สูงกว่ากลุ่มที่สอนโดยการสอนปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พ.ศ. 2540 บัญชา นิยมแก้ว (2540) ได้พัฒนาชุดการเรียน กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 153 คน ซึ่งเรียนจากชุดการเรียนและกลุ่มควบคุม 30 คน ที่เรียนจากแผนการสอนตามปกติ ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองที่เรียนโดยใช้ชุดการเรียนการสอนสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่เรียนโดยใช้แผนการสอน

ปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในปีเดียวกัน สุทธกร ประวาลปัทม์ (2540) ได้ศึกษาผลของการใช้ชุดการสอนเรื่องจำนวนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเรียนได้ เครื่องมือที่ใช้คือชุดการสอนเรื่องจำนวน 1 – 9 และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเรียนได้ ระดับเซเว่นปัญญา ระหว่าง 50 – 69 และไม่มีความพิการซ้ำซ้อนจำนวน 8 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเรียนได้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยชุดการสอนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ศรีสกุล สุขสว่าง (2541 : บทคัดย่อ) ได้พัฒนาการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ ค.014 เรื่องเวกเตอร์ โดยใช้ชุดการสอนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนพระปฐมวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม พบว่านักเรียนที่สอนโดยวิธีการใช้ชุดการสอน มีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่านักเรียนที่สอนโดยวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนคณิตศาสตร์

พ.ศ.2542 อรทัย สุนทรกิจวิทยา ได้หาประสิทธิภาพชุดการสอนภาษาไทยเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในการเขียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 30 คน ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการเขียนคำ การเขียนประโยค การเขียนข้อความและการเขียนเรื่องหลังการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

แมคโคลแมน (Maccollaman, 1972, pp. 109 A) ทำการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างชุดการสอนกิจกรรมกลุ่ม ในการสอน 9 ระดับ จำนวน 24 ห้องเรียน โดยได้จัดการเรียนการสอนห้องละ 3 กลุ่ม รวม 72 คน โดยคำนึงถึงสติปัญญา อายุ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลปรากฏว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดการสอนร่วมกับการอภิปรายมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบการสอนปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

แมคโดเนล (McDonald, 1973, pp. 1591 – A) ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาและประเมินชุดการสอนแบบใช้สื่อประสมเพื่อเรียนด้วยตนเอง สำหรับการให้สอนซ่อมเสริมภาษาอังกฤษในวิทยาลัยชุมชนแถบซานเมื่องในภาคใต้ของประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่ากลุ่มที่เรียนจากชุดการสอนประสบความสำเร็จในการเรียน การเรียนดีขึ้นและมีทัศนคติที่ดีต่อชุดการสอน

แคทซ์ (Katz, 1975, pp. 28 – A) ได้สร้างและหาความเที่ยงตรงของชุดการสอนรายวิชาย่อย ที่ใช้กับครูระดับประถมศึกษา พบว่าครูที่ได้รับการอบรมโดยใช้ชุดการสอนรายวิชาย่อยได้พัฒนาทางทักษะสูงขึ้นที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และนักเรียนที่เรียนจากครูที่ได้รับ

การอบรมด้วยชุดการสอนรายวิชาย่อย มีความสามารถในการใช้คำดีขึ้น การพรรณนาดีขึ้นที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

จากเอกสารงานวิจัยดังกล่าว สรุปได้ว่า การเรียนการสอนโดยใช้ชุดวิชาหรือชุดการเรียนการสอนมีคุณค่าช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และนำไปสู่เป้าหมายของการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ และกิจกรรมการเรียนการสอนที่ประกอบในชุดการเรียนการสอนยังกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสามารถด้านอื่น ๆ ด้วย เป็นคนช่างคิดมีเหตุผลและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ดังนั้นผู้วิจัยจึงพัฒนาชุดวิชาครูเรียนรู้หลักสูตรเป็นเครื่องมือสำหรับจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ให้นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ตามที่คาดหวัง 5 ด้าน คือความรู้ความเข้าใจ ทักษะการคิด ทักษะการถ่ายโยง ทักษะการปฏิบัติ คุณธรรม เจริญธรรม และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

หัวข้อที่ 3 เทคนิควิธีที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามแนวพระราชบัญญัติ พ.ศ. 2542

การจัดการศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ให้เป็นไปตามความในมาตรา 24 ดังนี้ (1) จัดเนื้อหาสาระกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา (3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา (๖) ให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยาย สภาพแวดล้อมสื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียน

เมื่อพิจารณาแนวคิดของปรีชา สามารถจะเห็นว่ามีความสอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ดังนั้นการพัฒนาชุดวิชาโดยใช้หลักการตามแนวคิดปรีชาสามารถจะเป็นแนวทางที่เปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนการสอนเพื่อจะได้ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ ซึ่งจะส่งผลต่อความสามารถของนักศึกษาสาขาการศึกษา และได้เห็นแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นักศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในโอกาสต่อไป

1.1 ความหมายการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

บึงอร อนุเมธากร (2541 : 34) กล่าวว่า การสอนในลักษณะที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการสอนที่นักเรียนมีโอกาสได้สร้างความรู้ด้วยตนเองและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนในลักษณะให้นักเรียนสร้างความรู้โดยให้ออกาสนักเรียนได้คิด มีส่วนร่วมในการแสดงออก การปฏิบัติในกิจกรรมกลุ่ม ปฏิบัติกิจกรรมภาคปฏิบัติด้วยตนเอง ซึ่งจะมีครูเป็นผู้กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นในการคิดและอยากรู้คำตอบ

ฉวีวุฒิ กิจรุ่งเรือง , วัชรินทร์ เสถียรยานนท์ , และวัชรีย์ เชาว์ดำรงค์ (2545 : 10 – 11) ให้ความหมายว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลายสอดคล้องกับความถนัด ความสนใจและความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดสาระที่จะเรียนรู้ทำกิจกรรมและปฏิบัติจริง จนค้นพบข้อความรู้และวิธีการปฏิบัติด้วยตนเอง จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นวิธีการจัดการ ไม่ใช่รูปแบบการสอน วิธีสอนหรือเทคนิคการสอน ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ในลักษณะนี้จึงต้องเลือกใช้รูปแบบการสอน วิธีการสอน และเทคนิคการสอนที่เหมาะสมอย่างหลากหลายประกอบกัน โดยไม่สามารถยึดถือเฉพาะรูปแบบวิธีการหรือเทคนิคการสอนอย่างหนึ่งอย่างใดเท่านั้น

1.2 ข้อบ่งชี้การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้พัฒนาตัวบ่งชี้การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยกำหนดตัวบ่งชี้การเรียนของผู้เรียนและตัวบ่งชี้การสอนของครู ดังนี้ (คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้, 2544 : 40)

1.2.1 ข้อบ่งชี้ของการเรียน

- 1) ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงสัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 2) ผู้เรียนฝึกปฏิบัติจนค้นพบความถนัดและวิธีการของตนเอง
- 3) ผู้เรียนทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม
- 4) ผู้เรียนฝึกคิดอย่างหลากหลายและสร้างสรรค์จินตนาการตลอดจนได้แสดงออกอย่างชัดเจนและมีเหตุผล
- 5) ผู้เรียนได้รับการเสริมแรงให้ค้นหาคำตอบแก้ปัญหาทั้งด้วยตนเองและร่วมด้วยช่วยกัน
- 6) ผู้เรียนได้ฝึกค้น รวบรวมข้อมูลและสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง
- 7) ผู้เรียนเลือกทำกิจกรรมตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจ

ของตนเอง อย่างมีความสุข

8) ผู้เรียนฝึกตนเองให้มีวินัยและรับผิดชอบในการทำงาน

9) ผู้เรียนฝึกประเมิน ปรับปรุงตนเองและยอมรับผู้อื่นตลอดจนสนใจใฝ่หา

ความรู้อย่างต่อเนื่อง

1.2.2 ข้อบ่งชี้ของการสอน

1) ครูให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนอย่างแท้จริง (Participatory Learning) ลงมือคิด ปฏิบัติ สรุปความรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ทั้งสมาชิกภายในกลุ่ม และสมาชิกระหว่างกลุ่ม

2) ครูจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนสร้างความรู้เอง (Construct)

3) ครูใช้ทักษะกระบวนการ (Process) คือ กระบวนการคิด (Thinking Process) และกระบวนการกลุ่ม (Group Process) เพื่อให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง

4) ครูสามารถพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ (Application)

5) ครูสร้างบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ ทั้งบรรยากาศทางกายและทางจิตใจ เพื่อให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีความสุข (Happy Learning)

6) ครูมีการวัดและประเมินผลทั้งทักษะกระบวนการ และความรู้ ซึ่งเป็นการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) (อุดม เชษทีวงศ์, 2545 : 58)

การเรียนการสอนที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด นอกจากเป็นการเรียนการสอนที่ยอมรับความรู้ ความสามารถ ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก โดยครูเป็นผู้ร่วมวางแผน ให้คำแนะนำ ประเมิน ในฐานะผู้มีความรู้และประสบการณ์มากกว่าแล้ว ผู้เรียนยังได้เรียนรู้วิธีการหรือกระบวนการที่ได้มาซึ่งองค์ความรู้ การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีเทคนิควิธีการสอนหลากหลายวิธี เช่น การสอนโดยใช้กรณีศึกษา จำลองสถานการณ์ บูรณาการ บทบาทสมมุติ เทคนิคกลุ่มแบบ Jig Saw เป็นต้น

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมการเรียนในชุดวิชาโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้วิธีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายให้ผู้เรียนทำกิจกรรมและปฏิบัติจริง เป็นกลุ่มและเดี่ยว ผู้เรียนได้สร้างความรู้ด้วยตนเอง และได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่ม และจะได้เป็นแบบอย่างให้นักศึกษาได้เรียนรู้วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

2. การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)

2.1 ความหมายของการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เรียน ได้ร่วมมือและช่วยเหลือกันในการเรียนรู้ โดยแบ่งกลุ่มผู้เรียนที่มีสมาชิกในกลุ่มมีความสามารถแตกต่างกัน มีการทำงานร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สืบค้น อภิปราย อธิบาย บรรยาย ช่วยเหลือ สนับสนุนพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีความรับผิดชอบร่วมกัน ทั้งในส่วนตัวและส่วนรวม เพื่อให้ตนเองและสมาชิกทุกคนในกลุ่มประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ครูผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้คอยให้ความช่วยเหลือและรวบรวมข้อมูลในการเรียนรู้ของผู้เรียน ไม่ใช่แหล่งความรู้ที่คอยป้อนแก่ผู้เรียน แต่ผู้เรียนจะเป็นแหล่งความรู้ซึ่งกันและกัน (สุวิทย์ มูลคำ, อรทัย มูลคำ 2545 : 134. สมชาย วรกิจเกษมกุล. 2540 : 53)

2.2 องค์ประกอบของการเรียนแบบร่วมมือ

การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

- 1) การมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันในทางบวก (Positive Inter dependence) หมายถึง การที่สมาชิกในกลุ่มมีการทำงานอย่างมีเป้าหมายร่วมกัน มีการใช้วัสดุอุปกรณ์และข้อมูลต่าง ๆ ร่วมกัน มีบทบาทหน้าที่และประสบความสำเร็จร่วมกัน รวมทั้งได้รับผลประโยชน์หรือรางวัลโดยเท่าเทียมกัน
- 2) การมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดระหว่างการทำงานกลุ่ม (Face Promotion Interaction) เป็นการสนับสนุนการเกิดปฏิสัมพันธ์ให้สมาชิกในกลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน อธิบายความรู้ให้กับเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม ก่อให้เกิดปฏิภิกิริยาและการให้ข้อมูลย้อนกลับซึ่งกันและกัน
- 3) การตรวจสอบความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคน (Individual Accountability) เป็นกิจกรรมที่ตรวจสอบให้มั่นใจว่าสมาชิกมีความรับผิดชอบต่องานกลุ่มมากขึ้นเพียงใด โดยสามารถทดสอบเป็นรายบุคคล เช่น การสังเกต การทำงาน การสุ่มถามปากเปล่า เป็นต้น
- 4) การใช้ทักษะระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานกลุ่มย่อย (Interdependence and Small Group Skill) ในการเรียนรู้แบบร่วมมือนี้ เพื่อความสำเร็จของกลุ่ม ผู้เรียนควรจะได้รับ การฝึกฝนทักษะระหว่างบุคคล และทักษะการทำงานกลุ่ม เช่น การสื่อสาร การเป็นผู้นำ การตัดสินใจ การแก้ปัญหา และทักษะกระบวนการกลุ่ม เป็นต้น

5) กระบวนการกลุ่ม (Group Process) เป็นกระบวนการทำงานที่มีขั้นตอนซึ่งสมาชิกแต่ละคนต้องทำความเข้าใจในเป้าหมายการทำงาน มีการวางแผน ดำเนินงานตามแผน ประเมินผลงานและปรับปรุงงานร่วมกัน (สุวิทย์ มูลคำ, อรทัย มูลคำ, 2545 : 134 – 135)

2.3 เทคนิคในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ในแง่ของเทคนิควิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือ กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (2543 : 41 – 43) ได้รวบรวมไว้เพื่อเป็นแนวทางให้ครูเลือกนำไปใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามความเหมาะสมอยู่หลายเทคนิควิธี ได้แก่

1) การเล่าเรื่องรอบวง (Roundrobin) เปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนในกลุ่มเล่าประสบการณ์ ความรู้ สิ่งที่ตนกำลังศึกษาและสิ่งที่ตนประทับใจให้เพื่อน ๆ ในกลุ่มฟังทีละคน เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อความหมายของผู้เรียน

2) มุมสนทนา (Corners) จัดนักเรียนเป็นกลุ่มย่อยเข้าไปนั่งตามมุมหรือจุดต่าง ๆ ของห้องเรียน ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันคิดหาคำตอบสำหรับโจทย์ปัญหาต่าง ๆ ที่ครูหยิบยกมา แล้วให้สมาชิกกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งอธิบายเรื่องราวที่ตนได้ศึกษาให้เพื่อนกลุ่มอื่นฟัง

3) คู่ตรวจสอบ (Pairs Check) แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มย่อยกลุ่มละ 4 หรือ 6 คน ให้สมาชิกในกลุ่มจับคู่กันทำงาน เมื่อได้รับโจทย์ปัญหาหรือแบบฝึกหัดจากครู นักเรียนคนหนึ่งจะเป็นคนแก้โจทย์หรือตอบปัญหา อีกคนหนึ่งทำหน้าที่เสนอแนะวิธีการแก้ปัญหา หลังจากทำข้อ 1 เสร็จ นักเรียนคู่หนึ่งจะสลับหน้าที่ เมื่อทำครบทุกข้อแล้ว แต่ละคู่จะนำคำตอบมาแลกเปลี่ยนตรวจสอบกับคำตอบของผู้อื่นในกลุ่ม

4) คู่คิด (Think – Pairs Share) ครูจะเป็นผู้ตั้งคำถามให้นักเรียนในชั้นตอบ แต่ก่อนที่จะตอบ จะต้องคิดหาคำตอบของตนเองก่อนแล้วนำคำตอบของตนไปอภิปรายกับเพื่อนอีกคนหนึ่งที่นั่งติดกับตน เมื่อมั่นใจว่าคำตอบของตนถูกต้องหรือดีที่สุด จึงนำคำตอบนั้นมาเล่าให้เพื่อนในชั้นฟัง

5) เพื่อนเรียน (Partners) นักเรียนจับคู่ช่วยเหลือกันเรียนและทำความเข้าใจเนื้อหาที่เป็นความคิดรวบยอดที่สำคัญ ในบางครั้งคู่หนึ่งอาจจะไปขอคำแนะนำหรือคำอธิบายจากคู่อื่น ๆ ที่คาดว่าจะมีความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวดี เมื่อมีความเข้าใจที่แจ่มชัดแล้วก็นำไปถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนคู่อื่น ๆ

6) ปริศนาความคิด (Jigsaw) ครูมอบหมายให้สมาชิกแต่ละกลุ่มศึกษาเนื้อหาในบทเรียนหรือเอกสารที่กำหนดให้ โดยทุกกลุ่มศึกษาเหมือนกัน สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มจะถูกกำหนดให้ศึกษาเนื้อหาคนละตอนแตกต่างกัน นักเรียนที่ศึกษาหัวข้อเดียวกันจากทุกกลุ่มจะร่วมกันเป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ หลังจากศึกษาเนื้อหาจนเข้าใจแล้วจะร่วมกันคิดหาวิธีอธิบายให้เพื่อน

นักเรียนในกลุ่มประจำของตนฟัง และจะกลับมาที่กลุ่มประจำของตน สมาชิกที่ได้รับมอบหมายให้ศึกษาเรื่องต้น ๆ หรือโจทย์ข้อแรก ๆ จะเล่าให้สมาชิกในกลุ่มของตนฟังก่อน ทำเช่นนั้นจนครบข้อสุดท้าย สมาชิกในกลุ่มคนใดคนหนึ่งจะสรุปเนื้อหาของสมาชิกทุกคนในกลุ่มเข้าด้วยกัน และครูควรทดสอบความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนในช่วงสุดท้ายของการเรียนและให้รางวัล

7) กลุ่มร่วมมือ (Co - op Co - op) แบ่งนักเรียนในห้องเป็นกลุ่มย่อย แต่ละกลุ่มย่อยร่วมกันศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยสมาชิกแต่ละคนจะแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ หลังจากที่มีสมาชิกแต่ละคนทำงานที่ตนได้รับมอบหมายเสร็จก็จะนำผลงานมารวมกันเป็นงานกลุ่ม แล้วจึงนำผลงานนั้นเสนอต่อชั้นเรียน ซึ่งความสำเร็จของกลุ่มคือความสำเร็จของสมาชิกทุกคน

8) การร่วมมือกันแข่งขัน (Team Games Tournament (TGT)) แบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม แต่ละกลุ่มมีความรู้ เพศและความสามารถต่างกัน กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มแข่งขัน มีจำนวนสมาชิกในกลุ่มเท่ากัน กลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เมื่อเริ่มเรียนทุกกลุ่มจะศึกษาเนื้อหาที่ได้รับมอบหมายจนแตกฉาน หลังจากนั้นสมาชิกทุกคนในกลุ่มที่ 1 และ 2 ช่วยกันตั้งคำถามโดยไม่จำเป็นต้องเขียนคำตอบ แล้วนำไปมอบให้ผู้ประสานงานของกลุ่มที่ 3 ในขณะที่เดียวกันสมาชิกของกลุ่มที่ 1 และ 2 ก็จะตั้งคำถามให้สมาชิกในกลุ่มของตน เมื่อครบกำหนดเวลา ผู้ประสานงานกลุ่มที่ 3 จะเรียก ผู้แทนจากกลุ่มที่ 1 และ 2 สลับกันออกมาจับฉลากคำถาม แล้วตอบคำถามโดยกลุ่ม 3 เป็นกลุ่มเฉลย ถ้าตอบถูกจะได้ข้อละ 1 คะแนน และเมื่อสิ้นสุดการแข่งขันให้รวมคะแนน กลุ่มที่ได้คะแนนสูงจะได้รับคำชมเชย กลุ่มที่ได้รับคะแนนต่ำจะได้รับการให้กำลังใจ สรุปผลการทำกิจกรรม สิ่งที่ได้เรียนรู้และข้อเสนอแนะ ครูจะอธิบายเพิ่มเติมในส่วนที่นักเรียนไม่เข้าใจ

9) ร่วมกันคิด (Numbered Heads Together) เริ่มด้วยครูถามคำถามแล้วให้นักเรียนในกลุ่มย่อยช่วยกันคิดหาคำตอบ หลังจากนั้นครูจึงเรียกให้นักเรียนคนใดคนหนึ่งจากกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งตอบคำถาม

2.4 ความแตกต่างระหว่างการแบ่งกลุ่มแบบเดิมกับการเรียนแบบร่วมมือ

Johnson (1984 : 9 – 10) ได้แยกแยะให้เห็นความแตกต่างระหว่างการเรียนด้วยการแบ่งกลุ่มกิจกรรมที่ใช้กันแบบเดิม ๆ กับการเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ไว้ดังนี้

1) การเรียนรู้แบบร่วมมือ มีพื้นฐานอยู่บนความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันทางบวก (Positive Interdependence) สมาชิกทั้งกลุ่มมีเป้าหมายร่วมกันและทุกคนต้องพร้อมใจกันที่จะทำให้สมาชิกทุกคนของกลุ่มแสดงความสามารถได้เท่าเทียมกัน

2) การเรียนรู้แบบร่วมมือ สมาชิกต้องมีความชัดเจนในเรื่องความรับผิดชอบต่อผลงานของแต่ละบุคคล (Individual accountability) ผู้เรียนแต่ละคนต้องแสดงข้อมูลถึงความ

ก้าวหน้าให้กลุ่มทราบและกลุ่มก็ต้องช่วยกันแนะนำหรือช่วยเหลือให้แต่ละคนก้าวหน้าไปถึงระดับสูงสุด แต่สำหรับกลุ่มแบบเก่าผู้เรียนที่เป็นสมาชิกกลุ่มบางคนอาจจะคอยแอบแฝงมีชื่อร่วมในงานกลุ่ม โดยไม่มีบทบาทใดก็ได้

3) การเรียนรู้แบบร่วมมือ สมาชิกของกลุ่มจะมีลักษณะหลากหลายแตกต่างกันในแง่ความรู้ ความสามารถและบุคลิกภาพ ขณะที่กลุ่มแบบเดิมจะมีลักษณะใกล้เคียงกันหรือสนใจเรื่องเดียวกันเป็นส่วนใหญ่

4) การเรียนรู้แบบร่วมมือ สมาชิกแต่ละคนจะมีส่วนร่วมแสดงความเป็นผู้นำในกลุ่ม ในขณะที่แบบเก่าหัวหน้ามักถูกเลือกให้บุคคลคนหนึ่งทำหน้าที่

5) การเรียนรู้แบบร่วมมือ ทุกคนร่วมกันรับผิดชอบผลการเรียนของสมาชิกแต่กัน ทุกคนต้องมุ่งมั่นและกระตุ้นให้แต่ละคนทำชิ้นงานตามที่กำหนด ในขณะที่กลุ่มแบบเดิมสมาชิกกลุ่มไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบซึ่งกันและกัน

6) ในกลุ่มแบบร่วมมือ มีเป้าหมายที่จะพัฒนาผลการเรียนของแต่ละคนให้ขึ้นถึงจุดสูงสุดของเขา พร้อมกับการรักษาความสัมพันธ์ในการทำงานที่ดีไว้ ส่วนกลุ่มแบบเดิมสมาชิกมุ่งเพียงทำงานที่กลุ่มได้รับมอบหมายให้เสร็จ

7) ในกลุ่มแบบร่วมมือ ผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาทักษะทางสังคมหลาย ๆ ด้าน เช่น ความเป็นผู้นำ ความสามารถในการสื่อสาร การร่วมมือกับผู้อื่นและการจัดการปัญหาขัดแย้งในกลุ่มแบบเดิมทักษะเหล่านี้มักถูกคาดหวังว่าจะเกิดแต่ก็จะถูกละเลยเป็นส่วนใหญ่

8) ในกลุ่มแบบร่วมมือ ครูจะเป็นผู้คอยสังเกต วิเคราะห์การทำงานร่วมกันและให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อให้กลุ่มทำงานได้ดีขึ้น แต่ในกลุ่มแบบเดิมครูจะคอยสังเกตแล้วเข้าไปแทรกแซงการทำงานกลุ่มมากกว่า

9) ในกลุ่มแบบร่วมมือ ครูจะแนะวิธีการสร้าง “กระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ” แก่กลุ่ม โดยไม่มีการบังคับ แต่ในกลุ่มแบบเดิมมักไม่เน้นกระบวนการ แต่เน้นที่ผลงาน

2.5 ขั้นตอนการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การเรียนรู้แบบร่วมมือไม่ว่าจะใช้เทคนิคใดก็ตาม ควรทำงานตามลำดับ ขั้นตอนในการเรียนดังนี้ (กองวิจัยทางการศึกษา 2543 : 43)

1) ขั้นเตรียม ประกอบด้วยครูแนะนำทักษะในการเรียนรู้ร่วมกัน และจัดกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่มย่อย ๆ ประมาณ 2 – 6 คน แนะนำระเบียบของกลุ่ม บทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม วัตถุประสงค์ของบทเรียน การทำกิจกรรมร่วมกัน และการฝึกฝนทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการทำกิจกรรมกลุ่ม

2) ขั้นสอน ครูนำเข้าสู่บทเรียน แนะนำเนื้อหาและแหล่งข้อมูลมอบหมายงานให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม และอธิบายขั้นตอนการทำงาน

3) ขั้นทำกิจกรรมกลุ่ม นักเรียนจะร่วมกันทำกิจกรรมตามบทบาทและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย โดยใช้เทคนิคตามที่ครูกำหนด

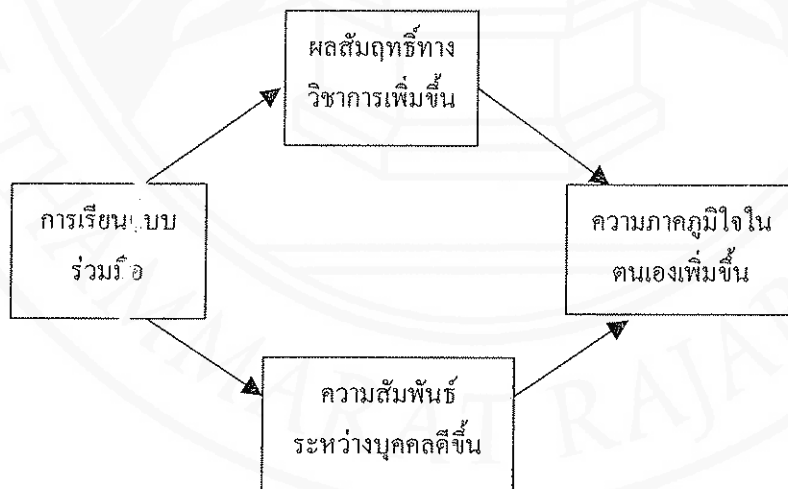
4) ขั้นตรวจสอบผลงานและทดสอบ เน้นการตรวจสอบผลงานกลุ่มและรายงานบุคคล โดยตรวจว่านักเรียนปฏิบัติหน้าที่ครบถ้วนหรือยัง

5) ขั้นสรุปบทเรียนและประเมินผลการทำงานกลุ่ม ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปบทเรียน ถ้ามีสิ่งที่ยังไม่เข้าใจครูก็จะอธิบายเพิ่มเติม นอกจากนั้นครูและนักเรียนจะร่วมกันประเมินผลการทำงานกลุ่ม และพิจารณาว่าอะไรคือจุดเด่นของงานและอะไรคือสิ่งที่ควรปรับปรุง

ถ้าดำเนินกิจกรรม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเรียนแบบร่วมมือจะช่วยให้ นักเรียนได้ฝึกฝนและพัฒนาทักษะในด้าน การทำงานร่วมกับผู้อื่น การแก้ปัญหา การตัดสินใจ การแสวงหาความรู้ใหม่ การยอมรับซึ่งกันและกันและการสื่อความหมาย สิ่งดังกล่าวจะช่วยให้ ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข พร้อม ๆ กับการพัฒนาความดีงาม ความรู้ และความสามารถไปด้วยกัน

2.6 ประโยชน์ของการเรียนแบบร่วมมือ

Slavin (1983 : 20 – 21) ซึ่งเป็นผู้นำแนวความคิดเรื่องการเรียนแบบร่วมมือ เชื่อว่าการเรียนแบบนี้จะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความภาคภูมิใจในตนเอง (Self-esteem) หมายถึง ผู้เรียนจะเรียนด้วยความสุขและพัฒนาสติปัญญาของตนเองอย่างเต็มที่ พร้อมกับเกิดความรู้สึกที่ดีงามในทางสังคม จากกระบวนการทำงานกลุ่ม ซึ่งจะมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณลักษณะ ดี เก่ง มีสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเก่งในมิติของมนุษย์สัมพันธ์กับบุคคลอื่นในทางที่ดียัง ดังแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 3 การเรียนรู้แบบร่วมมือทำให้ภาคภูมิใจในตนเอง

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ

งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยในประเทศไทย ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนแบบร่วมมือ ส่วนใหญ่จะใช้เทคนิคการเรียนแบบร่วมมือในเทคนิคต่าง ๆ

กิ่งดาว กลิ่นจันทร์ (2537 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วยเกมที่มีต่อความสามารถในการอ่านเข้าใจความภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จารุวรรณ เพ็ญสุภา (2533) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและมนุษยสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนลาดนัสกวิทยา จังหวัดอุทัยธานี จำนวน 2 ห้องเรียน ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยกลุ่มทดลองใช้วิธีสอนแบบการเรียนรู้เป็นทีม ที่จัดกิจกรรมด้วยวิธีการใช้กรณีตัวอย่าง และกลุ่มควบคุม สอนด้วยการสอนตามคู่มือครูของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เมื่อทดสอบพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และมีมนุษยสัมพันธ์สูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

รติพันธุ์ ไผ่ตรีจิต (2537 : 72) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนโดยใช้การเรียนแบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือครู พบว่านักเรียนที่เรียนวิชาวิทยาศาสตร์โดยใช้การเรียนแบบร่วมมือมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความรับผิดชอบต่อการเรียนวิทยาศาสตร์แตกต่างกับนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุวิมล เขี้ยวแก้วและอุสมาน สารี (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการเรียนแบบร่วมมือที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมี และเจตคติต่อการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มที่ได้รับการสอนโดยให้นักเรียนเรียนแบบร่วมมือ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มที่เรียนตามคู่มือครูของ สสวท. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน

งานวิจัยต่างประเทศ

จอห์นสัน และจอห์นสัน (Johnson and Johnson, 1970, 1980, 1981 อ้างถึงในจิราภรณ์ ศิริทวี, 2533, หน้า 85 – 92) ได้วิจัยการเรียนแบบร่วมมือในวิชาคณิตศาสตร์ พบว่าวิธีการเรียนแบบร่วมมือให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าวิธีการเรียนแบบอื่น ๆ

ชารัน (Sharan, 1980, pp. 241 – 271) ได้ศึกษาและรวบรวมงานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนแบบกลุ่มย่อย ซึ่งให้ผู้เรียนร่วมมือกัน ได้แก่ การสอนแบบให้เพื่อนช่วยสอน

(Peer – tutoring) และการค้นคว้าร่วมกันในชั้นเรียน พบว่าการเรียนแบบร่วมมือ ช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านผลสัมฤทธิ์ ด้านสติปัญญา ด้านความรู้สึกรัก และเจตคติ ตลอดจนพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

สลาวิน (Slavin, 1990, pp. 7 – 13, อ้างถึงในสมชาย วรกิจเกษมกุล, 2540, หน้า 58) ได้สรุปงานวิจัยการเรียนแบบร่วมมือในวิชาคณิตศาสตร์ พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มที่เรียนรู้แบบร่วมมือสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้เรียนรู้แบบร่วมมือ

จากการศึกษาการเรียนแบบร่วมมือ จะเห็นได้ว่า หลักการเรียนแบบร่วมมือมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียนที่ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นรูปแบบการเรียนที่เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงที่มนุษย์ต้องอยู่ร่วมกันในสังคม รวมทั้งการใช้แนวทางการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนของครูผู้สอนจากการถ่ายทอดความรู้โดยวิธี บรรยาย อธิบาย มาเป็นผู้เรียนรู้โดยการรับฟังการอภิปรายแสดงความคิดเห็นของผู้เรียน หรือเป็นผู้จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยการค้นพบด้วยตนเอง หรือเป็นผู้ประสานงานและอำนวยความสะดวกในการให้บริการสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน หรือเป็นผู้ให้คำอธิบายชี้แจง เพิ่มเติม สิ่งที่ผู้เรียนบกพร่อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในชุดวิชาโดยใช้แนวทางการเรียนแบบร่วมมือ การใช้ชุดการเรียนการสอนและการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้กิจกรรมที่หลากหลายในการทำกิจกรรมทั้งกลุ่มและเดี่ยว